

ВСТУП

Господарські товариства займають особливе місце у системі учасників цивільних (корпоративних) правовідносин, що зумовлено, зокрема, їх значною поширеністю. У свою чергу, корпоративне законодавство є однією зі складових вітчизняного законодавства, що потребує перегляду та оновлення у зв'язку із загальним напрямом адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Метою такої адаптації є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом до держав, які мають намір вступити до нього¹.

Зауважимо, що наразі відбулося прийняття низки законодавчих актів – законів України «Про акціонерні товариства» та «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», Кодексу України з процедур банкрутства та внесення змін до законодавчих актів, які регулюють припинення господарських товариств (викладення у новій редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (виключено ст. 38, якою визначалися підстави припинення юридичних осіб на підставі рішення суду), виключення норм щодо припинення суб'єктів господарювання з Господарського кодексу України та Закону України «Про господарські товариства», постійні зміни, які вносяться до Цивільного кодексу України, Закону України «Про акціонерні товариства» та Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», зокрема включення та виключення терміна «реорганізація» тощо). Водночас зміни, які були внесені до законодавства, є неузгодженими між собою та несистемними.

Проте ці зміни не забезпечили вирішення низки проблемних практичних питань, пов'язаних із припиненням господарських товариств (фактичне припинення господарських товариств, бездіяльність юридичної

---

¹ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 берез. 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

особи після прийняття рішення про припинення та на інших етапах процедури припинення, момент, до якого можлива відміна рішення про припинення, господарська діяльність юридичної особи після прийняття такого рішення тощо). Спірними у межах досліджуваної проблематики залишаються і такі теоретичні питання: дихотомічний поділ припинення на дві форми – ліквідацію та реорганізацію, підстави наведеного розмежування, правова природа фактичних способів припинення господарських товариств та втрати господарськими товариствами ознак такої організаційно-правової форми юридичної особи тощо.

Окремі аспекти правовідносин припинення господарських товариств розглянуті у дисертаційних дослідженнях Н. В. Щербакової «Правове регулювання злиття та приєднання господарських товариств» (2006), О. В. Титової «Захист майнових інтересів учасників процесу ліквідації на підприємствах» (2006), В. В. Ряботи «Реалізація прав акціонерів при злитті, приєднанні та поглинанні акціонерних товариств в Україні» (2008), О. М. Зубатенко «Припинення суб'єктів господарювання» (2008), Ю. М. Юркевича «Припинення юридичних осіб з правонаступництвом» (2009), П. О. Повара «Правове регулювання ліквідації підприємств в Україні» (2009), Н. І. Шевченко «Правове регулювання припинення господарських товариств шляхом реорганізації» (2012), В. М. Гаврилюк «Правонаступництво при реорганізації юридичних осіб за законодавством України» (2014), Д. В. Жекова «Припинення юридичних осіб за цивільним законодавством України» (2015).

Проте наведені вище дисертаційні дослідження частково втратили свою актуальність, зважаючи на зміни, які відбулися у законодавстві, що регулює припинення господарських товариств, про які йшлося вище.

Інтерес також становить низка фахових праць зарубіжних науковців, зважаючи на подібність окремих юридичних конструкцій, що безпосередньо стосуються досліджуваної проблематики. Йдеться, зокрема, про дисертаційні дослідження Н. О. Юрченко «Захист цивільних прав учасників господарських товариств» (2004), О. В. Ноди «Ліквідація юридичних осіб за законодавством Російської Федерації» (2005), С. С. Дуканова «Цивільно-правове регулювання припинення юридичних осіб у Російській Федерації» (2005), О. І. Агапової «Захист прав кредиторів при реорганізації юридичних осіб» (2007).

Теоретичним підґрунтям дослідження припинення господарських товариств є праці вітчизняних та зарубіжних правників, а саме: О. І. Агапової, А. В. Габова, В. М. Гаврилюк, А. С. Довгерта, С. С. Дуканова, Д. В. Жекова, О. М. Зубатенко, О. О. Кота, Н. С. Кузнецової, І. М. Кучеренко, Р. А. Майданика, О. В. Ноди, П. О. Повара, Є. О. Рябокonia, В. В. Ря-

боти, О. В. Титової, Н. І. Шевченко, Н. В. Щербакової, В. С. Щербини, Ю. М. Юркевича, Н. О. Юрченко, В. Л. Яроцького та ін.

Праці зазначених дослідників заклали підвалини розуміння категорії «припинення юридичної особи» та сформувавши основні підходи до правового регулювання відповідних відносин. Водночас у національній правовій доктрині спеціальні дослідження, присвячені аналізу припинення господарських товариств, наразі практично відсутні. Наукові публікації, що висвітлюють проблеми припинення окремих організаційно-правових форм господарських товариств чи деякі аспекти правової природи припинення господарських товариств, повною мірою не охоплюють розгляд зазначеної проблематики.

Ця наукова праця присвячена розробці теоретичних засад припинення господарських товариств. За результатами проведеного комплексного аналізу проблем правового регулювання припинення господарських товариств досліджена генеза правового регулювання припинення юридичних осіб та загальні положення про припинення господарських товариств у цивільному законодавстві України; визначена правова природа ліквідації, реорганізації та інших форм (видів) припинення господарських товариств.

Особливу увагу автор приділив актуальним проблемам правозастосовної практики припинення господарських товариств – особливостям рішення про припинення господарського товариства; способам захисту, що можуть мати наслідком припинення господарського товариства; правосуб'єктності господарського товариства, щодо якого прийнято рішення про його припинення.

Метою дослідження є розроблення теоретичних засад припинення господарських товариств та проведення комплексного дослідження проблем правового регулювання припинення господарських товариств.

Запропонована монографія є спробою системно проаналізувати теоретичні засади припинення господарських товариств у цивільному праві України.